

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Marta Cienkowska

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 16038 posta Piotra Glińskiego z 30 marca 2026 roku w sprawie sytuacji w Instytucie Różnorodności Językowej, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Ad 1.

Działalność Instytutu Różnorodności Językowej:

DOKUMENTACJA I CYFRYZACJA

Uruchomienie portalu „Dialektarium”, poświęconego polskim dialektom i gwarom, czyli terytorialnym odmianom polszczyzny, o popularnym charakterze, adresowanego do wszystkich zainteresowanych różnorodnością językową Polski.

Zaprojektowanie portalu przez studio graficzne, pozyskanie tekstów naukowych, powstanie materiału fotograficznego z obszaru dialektów mazowieckiego i małopolskiego, pozyskanie nagrań dźwiękowych od Towarzystwa Języka Polskiego w Warszawie.

BADANIA

- 1) „Różnorodność językowa w Rzeczypospolitej Polskiej. Raport badawczy”. Przeprowadzono procedurę na sporządzenie opisu socjograficznego społeczności językowo-kulturowych w Polsce w celu rozpoznania sytuacji języków używanych przez społeczności zamieszkałe w Polsce oraz analizy działań podejmowanych na rzecz ich ochrony i wsparcia, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć o charakterze kulturowym. Realizację badania powierzono zespołowi badawczemu z Uniwersytetu Gdańskiego pod kierownictwem prof. Hanny Makurat-Snuzik. Efektem jest raport pt. „Różnorodność językowa w Rzeczypospolitej Polskiej. Raport badawczy” oraz rekomendacje dla IRJR opracowane przez interdyscyplinarny zespół naukowy;
- 2) Baza wiedzy - opublikowano 21 tekstów przygotowanych przez 5 autorów, obejmujących szerokie spektrum zagadnień związanych z językiem, jego zróżnicowaniem oraz funkcjonowaniem w społeczeństwie i edukacji.

WSPÓŁPRACA ZEWNĘTRZNA

- 1) porozumienie o współpracy ze Stowarzyszeniem Grupa Studnia O. - przeprowadzenie konkursu „Opowieść. Siła różnorodności” oraz spotkanie z finalistami na 20. Międzynarodowym Festiwalu Sztuki Opowiadania w Warszawie;
- 2) współpraca z Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli - zrealizowano cykl webinarów edukacyjnych;

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie www.gov.pl/kultura/bip w zakładce Polityka przetwarzania danych osobowych.

Identyfikator dokumentu: 2449465.10823117.10267401

- 3) wystawienie (dwukrotne) spektaklu „Bunt Głuchych. Odnowa” we współpracy z Zachętą – Narodową Galerią Sztuki;
- 4) promocja i realizacja wystawy w Pawilonie Polskim w Wenecji pt. „Języki z wody” we współpracy z Zachętą – Narodową Galerią Sztuki: tłumaczenia PJM, konsultacje językowe oraz próby chórzystów;
- 5) spacer po warszawskiej Pradze „Praga w opowieściach dawnych mieszkańców” (dwukrotnie) - przygotowano słowniczek gwary warszawskiej, tematyczne naklejki, tapety na telefon i mapy z trasą spacerów; prowadzenie Janusz Dziano.

WYDAWNICTWA

- 1) „Gwarno. O językach i gwarach Polski” – zainicjowano i przeprowadzono proces wydawniczy książki;
- 2) „Po naszymu” – opublikowano 11 tekstów w cyklu edukacyjno-popularyzatorskim na portalu Dwutygodnik.com pomiędzy czerwcem a listopadem 2025 roku;
- 3) „Po naszymu. O różnorodności językowej Polski” – rozpoczęto prace wydawnicze nad książką, która jest efektem współpracy z Dwutygodnikiem. Domówiono 3 artykuły wyłącznie do książki. Przeprowadzono redakcję wszystkich 14 tekstów;
- 4) „Po naszymu” – podpisanie umowy na kontynuacja cyklu w 2026 roku, ukaze się 6 tekstów;
- 5) „Alfabet Armenii. Klucz do języka” – konspekt książki Aleksandry Majdzińskiej;
- 6) opracowano wzór umowy wydawniczej licencyjnej we współpracy z kancelarią prawną specjalizującą się w prawie autorskim;
- 7) zlecono zaprojektowanie podstrony Wydawnictwo i wdrożono ją na stronie internetowej <https://irjr.pl/>.

PROMOCJA

- 1) tekst o IRJR w „Tygodniku Powszechnym” i programie „Różnorodność językowa”;
- 2) seria felietonów Michała Świetlińskiego;
- 3) przeprowadzenie i opublikowanie wywiadów z Ewą Mikułą, Joanną Wilengowską, Maciejem Szymonowiczem i Zdzisławem Reczyńskim;
- 4) bieżące działania promocyjne i informacyjne o działalności IRJR, także w porozumieniu w podmiotami zewnętrznymi;
- 5) start kampanii spotów wideo pt. „Spotkajmy się w pół słowa”, publikowanych w komunikacji miejskiej i mediach społecznościowych;
- 6) produkcja gadżetów promocyjnych, także do wydawnictwa „Gwarno”.

PROGRAMY DOTACYJNE

2025

Program „Różnorodność językowa” został stworzony z myślą o instytucjach, organizacjach i twórcach, którzy działają na rzecz występujących w Polsce języków mniejszości etnicznych i narodowych, języka regionalnego (kaszubskiego), polskiego języka migowego (PJM) i języków migrantów.

Podstawowymi kierunkami działań programowych są:

- a) upowszechnianie wiedzy o kulturze i językach mniejszości narodowych i etnicznych, języku regionalnym, polskim języku migowym, językach migrantów,
- b) budowanie świadomości o roli języków mniejszościowych w tworzeniu i podtrzymaniu tożsamości, poczucia wspólnoty i dialogu międzykulturowego,
- c) wzmacnianie działań związanych z używaniem języka jako środka wyrazu artystycznego, eksperymentowania z językiem,

- d) tworzenie warunków sprzyjających codziennemu używaniu języków mniejszościowych, wzmacnianiu żywotności i obecności tych języków w przekazie medialnym i kulturowym,
- e) promowanie szacunku dla odmienności językowej, przeciwdziałanie agresji językowej, manipulacji i dezinformacji.

W 2025 r. w programie „Różnorodność językowa” złożono 266 wniosków na kwotę ponad 13 mln zł, przyznano dotacje na kwotę 1.497.400 zł. Pracownicy IRJR wizytowali przedsięwzięcia odbywające się w ramach programu. Przeprowadzono ewaluację z realizacji programu.

2026

- realizacja drugiej edycji programu „Różnorodność językowa”. Budżet programu wynosi 1,5 mln zł;
- na 2026 r. przygotowano nowy, pilotażowy program pn. „Polszczyzna. Bogactwo różnorodności”, który skierowany jest do zainteresowanych polszczyzną i jej odmianami, nie tylko gwarami i dialektami, ale także nowymi zjawiskami zachodzącymi w języku polskim. Budżet programu wynosi 2 mln zł.

Podstawowymi kierunkami działań programowych są:

- a) upowszechnianie wiedzy o języku polskim, jego odmianach i nowych zjawiskach językowo-kulturowych,
- b) tworzenie warunków do szerszej obecności odmian języka polskiego (gwar, dialektów) w przekazie kulturowym i medialnym oraz ich roli w budowaniu tożsamości i poczucia wspólnoty,
- c) wzmacnianie działań związanych z używaniem języka jako środka wyrazu artystycznego, eksperymentowania z językiem,
- d) edukacja w zakresie etyki i kultury języka, budowanie szacunku dla języka i odpowiedzialności za słowo,
- e) promowanie szacunku dla odmienności językowej, przeciwdziałanie agresji językowej, manipulacji i dezinformacji.

Ad 2.

Powstanie Instytutu umożliwiło stopniową integrację społeczności, organizacji i instytucji, których główny obszar działalności dotyczy odmian językowych używanych w Polsce. Było to możliwe dzięki wieloaspektowemu działaniu promocyjnemu, badawczemu i edukacyjnemu. Instytucja ma wypełniać ustawowy obowiązek wynikający z art. 3 ustawy o języku polskim, w którym mowa m.in. o szerzeniu wiedzy o języku polskim i jego roli w kulturze oraz upowszechnianiu szacunku dla regionalizmów i gwar, a także przeciwdziałaniu ich zanikowi.

Dotychczasowa działalność Instytutu pozwoliła także na wstępną, analityczną ocenę różnorodności językowej w Polsce. Opracowany w 2025 r. raport badawczy „Różnorodność językowa w Rzeczypospolitej Polskiej” (obejmujący lata 2015-2025) dał możliwość odpowiedzi m.in. na pytania:

- jakie języki i odmiany językowe są wspierane ze środków publicznych;
- jakie działania były realizowane w latach 2015–2025;
- jakie potrzeby zgłaszają społeczności językowo-kulturowe;
- co działa dobrze, a co wymaga zmian w systemie wsparcia.

Dokument stanowi podstawę do opracowania całościowej diagnozy stanu różnorodności językowej w Polsce.

Istotnym elementem jest opracowanie portalu „Dialektarium”, który prezentuje zróżnicowanie dialektalne i gwarowe Polski. Portal ma stać się przestrzenią do popularyzowania, utrwalania i edukowania w zakresie terytorialnych odmian polszczyzny.

Ważnym aspektem aktywności Instytutu jest także działalność wydawnicza, która została w 2026 r. zainicjowana popularyzatorską książką Marty Skibińskiej pt. „Gwarno”. Instytut zaplanował kolejne publikacje popularyzujące różnorodność językową Polski.

Funkcję wzmacniającą oddziaływanie Instytutu stanowią dwa programy dotacyjne, których zasięg obejmuje język polski wraz z jego dialektalnymi i gwarowymi odmianami („Polszczyzna. Bogactwo różnorodności”), jak również wsparcie języków mniejszości narodowych i etnicznych, języka regionalnego (kaszubskiego), polskiego języka migowego oraz języków migrantów („Różnorodność językowa”).

Ad 3.

Budżet Instytutu (dotacja celowa i podmiotowa) na 2024 r. (od 15.05.2024 r. do 31.12.2024 r.) wyniósł 1,3 mln zł.

Budżet Instytutu (dotacja celowa i podmiotowa) na 2025 r. wyniósł 4,8 mln zł.

Budżet Instytutu (dotacja celowa i podmiotowa) na 2026 r. wynosi 7,3 mln zł.

Ad 4.

Podstawą odwołania z funkcji dyrektorki Instytutu Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej była złożona przez dr Annę Wotlińską 27 listopada 2025 r. pisemna rezygnacja z pełnienia funkcji z 31 grudnia 2025 r.

Ad 5.

Instytut zatrudnia obecnie 11 osób (10,5 etatu). Struktura zatrudnienia w podziale na stanowiska pracy:

- kadra zarządzająca: dyrektor, główny księgowy;
- administracja: koordynator ds. kadrowo-płacowych, specjalista (obsługa sekretariatu);
- Dział wydawnictw: kierownik działu, główny specjalista;
- Dział programów: kierownik działu, dwóch koordynatorów;
- Dział promocyjno-komunikacyjny: kierownik działu, główny specjalista;
- Dział badań i dokumentacji: główny specjalista ds. naukowych, specjalista;
- Dział popularyzacji i kontaktów zewnętrznych: koordynator działu, główny specjalista.

Ad 6.

Instytut będzie rozwijał zainicjowane w 2024 r. i 2025 r. trzy kluczowe obszary tematyczne, na które składają się:

- 1) promowanie wiedzy o różnorodności językowej Polski m.in. poprzez serie wydawnicze o językach i w językach używanych w Polsce; działalność edukacyjną oraz kampanie społeczne. Ważnym komponentem działalności Instytutu będzie także promowanie języka polskiego i jego dialektalnych i gwarowych odmian;
- 2) dokumentowanie dziedzictwa językowego poprzez projekty badawcze i archiwizacyjne (m.in. raporty badawcze oraz rozbudowa portalu „Dialektarium”);

- 3) wsparcie społeczności, organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz zachowania i rozwoju różnorodności językowej m.in. poprzez programy własne Instytutu.

Z poważaniem

z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Sekretarz Stanu

Maciej Wróbel

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/